

POSTANOWIENIE

Dnia 14 lipca 2026 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Stanisław Stankiewicz

w sprawie **T. R.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej

na posiedzeniu w dniu 14 lipca 2026 r.,

wniosku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

o przekazanie sprawy o sygn. akt II AKzw 745/24 do rozpoznania innemu sądowi
równorzędnemu,

na podstawie art. 37 § 1 k.p.k. *a contrario*

p o s t a n o w i ł:

nie uwzględnić wniosku.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Warszawie wystąpił do Sądu Najwyższego z wnioskiem o przekazanie sprawy T. R. o sygn. akt II AKzw 745/24, w przedmiocie rozpoznania zażalenia skazanego na postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie, sygn. akt XVIII K 152/18, wydane na podstawie art. 80b § 5 k.k.w. - innemu sądowi równorzędnemu z uwagi na dobro wymiaru sprawiedliwości.

W uzasadnieniu wniosku wskazano generalnie na sytuację organizacyjną i prawną zaistniałą w Sądzie właściwym, która „ma charakter systemowy” i „prowadzi do naruszenia art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”. Sędzia referent podniósł m.in., że „w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie przydział spraw dokonywany jest z naruszeniem art.

47a § 1 i § 2, ale także art. 55 § 4 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 334 ze zm.)”, zaś kierownictwo sądu ustaliło podziały czynności sędziom pionu karnego znacznie ograniczając przedmiotowo możliwość wykonywania czynności orzeczniczych, przede wszystkim w zasadniczej kategorii spraw (AKa), tudzież spraw w przedmiocie tymczasowego aresztowania, a taka praktyka ma miejsce pomimo uwzględnienia, przez Krajową Radę Sądownictwa, odwołań złożonych przez sędziów od podziałów czynności z 9 sierpnia 2024 r.

W konsekwencji, w ocenie Sądu wnioskującego, w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie w sprawach karnych nie jest aktualnie możliwe utworzenie składu sądu, który można uznać za niezależny, bezstronny i niezawisły, co przemawia za przekazaniem przedmiotowej sprawy innemu sądowi równorzędnemu z uwagi na dobro wymiaru sprawiedliwości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek Sądu Apelacyjnego w Warszawie nie zasługuje na uwzględnienie. Przekonanie wyrażone w przedstawionej inicjatywie, jakoby dobro wymiaru sprawiedliwości wymagało, w realiach przedmiotowej sprawy, przekazania jej do rozpoznania innemu sądowi równorzędnemu, nie znajduje racjonalnego oparcia w treści art. 37 § 1 k.p.k.

Instytucja przewidziana w powyższym unormowaniu, pozwalająca na przekazanie przez Sąd Najwyższy sprawy innemu sądowi równorzędnemu, ze względu na dobro wymiaru sprawiedliwości, ma charakter wyjątkowy i jako odstępstwo od konstytucyjnej zasady rozpoznawania sprawy przez sąd właściwy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), nie może podlegać wykładni rozszerzającej (*exceptiones non sunt extendendae*). Tylko zatem szczególne sytuacje, które mogą wywierać wpływ na swobodę orzekania lub stwarzać przekonanie o braku warunków do rozpoznania sprawy w sposób obiektywny, mogą uzasadniać skorzystanie z dyspozycji przepisu art. 37 § 1 k.p.k. Wyjątkowy charakter tego unormowania był od dawna podkreślany w licznych orzeczeniach Sądu Najwyższego (zob. postanowienia SN: z 13 lipca 1995 r., III KO 34/95, OSNKW 1995, z. 9-10, poz. 68; z 7 listopada 1995 r., II KO 51/95, OSNKW 1996, z. 1-2, poz.

6; z 2 czerwca 1995, II KO 19/95, OSNKW 1995, z. 9-10, poz. 67; z 21 stycznia 2003 r., III KO 59/02). „Dobro wymiaru sprawiedliwości” może być zatem podstawą przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu między innymi w takich sytuacjach, w których postronny, obiektywnie oceniający okoliczności procesowe sprawy obserwator postępowania, świadomy jednak reguł rządzących procesem karnym oraz roli i umiejscowienia organów postępowania, mógłby powziąć uzasadnioną wątpliwość co do tego, czy sąd właściwy jest w stanie sprawę taką w sposób obiektywny i bezstronny rozpoznać (zob. postanowienie SN z 19 września 2019 r., II KO 79/19, OSNKW 2019, z. 10, poz. 64). Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał przy tym, że pojęcie dobra wymiaru sprawiedliwości odnosi się przede wszystkim do sytuacji, w których okoliczności związane z miejscowymi uwarunkowaniami, silnymi emocjami społecznymi lub innymi czynnikami zewnętrznymi, mogłyby realnie zagrozić bezstronności sądu lub wywołać w opinii publicznej uzasadnione wątpliwości co do obiektywizmu orzekania, słowem negatywnie wpływać na ocenę sposobu funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, bez względu na rodzaj i treść ostatecznego wydanego orzeczenia. W tej mierze prezentowano jednakże jednolite stanowisko, iż trudności kadrowe i przejściowe kłopoty organizacyjne sądu nie uzasadniają przekazania sprawy innej jednostce równorzędnej (zob. postanowienia SN z 28 marca 2008 r., II KO 13/08; z 27 maja 2015 r., III KO 34/15, OSNKW 2015, z. 10, poz. 85).

W świetle powyższych uwarunkowań przedstawiona w przedłożonym wniosku argumentacja, choć obrazuje problem o charakterze ustrojowo-administracyjnym w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie, nie stanowi podstawy do zastosowania instytucji *forum extraordinatum* (z art. 37 § 1 k.p.k.). W szczególności w ramach tego nadzwyczajnego postępowania, Sąd Najwyższy nie jest organem powołanym do oceny funkcjonującego w danym sądzie podziału czynności sędziów, respektowania uchwał organów samorządu sędziowskiego, weryfikowania i rozstrzygania kwestii kompetencyjnych, czy też personalnych wewnątrz jednostek wymiaru sprawiedliwości, ani też nie może przejmować roli organu nadzoru administracyjnego nad działalnością prezesów sądów - słowem pełnić roli arbitra w kwestiach organizacyjnych danego sądu. Zatem rozwiązywanie problemów dotyczących podziału czynności, czy kwestie organizacyjne choćby związane z

obsadą wydziałów, powinno odbywać się przy wykorzystaniu instrumentów przewidzianych w ustawie z 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U.2024.334 t.j.), a nie poprzez przenoszenie, w trybie art. 37 § 1 k.p.k., spraw karnych poszczególnych oskarżonych (skazanych) do okręgów innych sądów. Służyć temu celowi winny przede wszystkim możliwe do realizacji działania organizacyjne, których przeprowadzenie leży w gestii kierownictwa sądu, a w szczególności jego prezesa, odpowiedzialnego za jego należyte funkcjonowanie, który dysponuje odpowiednimi instrumentami ustawowymi (art. 47a, art. 47b, art. 77 § 9 cyt. wyżej ustawy).

Manifestowany w postanowieniu Sądu wnioskującego brak respektu organów kierowniczych sądu dla decyzji konstytucyjnego organu podejmującego przewidziane ustawą czynności (Krajowej Rady Sądownictwa), choć musi zostać oceniony krytycznie, również nie może uzasadniać przekazania sprawy innemu sądowi równorzędnemu. Wprawdzie dobro wymiaru sprawiedliwości jest pojęciem abstrakcyjnym i ocennym, to podstawą zastosowania wyjątkowej instytucji z art. 37 § 1 k.p.k., nie może stanowić kwestia sposobu przydziału określonych spraw do rozpoznania poszczególnym sędziom. Warto przy tym zauważyć, że kwestię bezstronności, niezawisłości i obiektywizmu rozstrzygania w orzecznictwie Sądu Najwyższego odnoszono do sądu, który jest właściwy miejscowo, przy czym te warunki oceniano przez pryzmat okoliczności zewnętrznych, związanych ściśle z konkretną sprawą, tj. stronami i uczestnikami postępowania oraz przedmiotem tegoż postępowania, które to okoliczności mogły wpływać na swobodę orzekania i bezstronność sędziego. Stwierdzenie wystąpienia takich okoliczności każdorazowo musi mieć charakter realny i konkretny, co powinno znaleźć odzwierciedlenie i zastosowanie w każdej indywidualnej sprawie. Jednakże adekwatnej argumentacji, w tym właśnie aspekcie (odnoszącej się do sprawy skazanego T. R. o sygn. akt II AKz 745/24), w ocenianej inicjatywie nie przedstawiono.

Zauważyć również wypada, że dostatecznym powodem zastosowania art. 37 k.p.k., na gruncie niniejszej sprawy, nie mogą być wątpliwości Sądu wnioskującego związane z możliwością utworzenia składu orzekającego, który nie naruszałby art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. W dominującym, dotychczasowym orzecznictwie oraz wypracowanych poglądach przedstawicieli doktryny, wskazana wyżej bezwzględna

przyczyna odwoławcza, określana mianem „nienależytej obsady sądu”, tradycyjnie i od wielu lat wiązana była z rozpoznaniem sprawy w składzie odbiegającym liczbowo lub konstrukcyjnie od składu przewidzianego przez ustawę karną dla danej kategorii spraw rozpoznawanej przez sąd danego szczebla lub w konkretnym trybie (zob. uchwały SN: z 21 listopada 2001 r., I KZP 28/01; z 20 listopada 1997 r., I KZP 30/97). Należyta obsada sądu musiała zawsze bowiem spełniać wszystkie ilościowe i jakościowe wymogi ustawy, stawiane składom orzekającym w konkretnych sprawach karnych, które wynikają z przepisów k.p.k. i innych ustaw, w tym o tzw. charakterze ustrojowym (prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawa o Sądzie Najwyższym). Zatem sądem nienależycie obsadzonym jest sąd w takim składzie, który nie jest w ogóle - w danym rodzaju spraw - przez ustawę przewidziany, ani też nie jest dopuszczalny do wyznaczenia w określonej kategorii spraw na podstawie upoważnienia ustawy (S. Zabłocki [w:] J. Bartoszewski [red.], Komentarz do Kodeksu postępowania karnego, teza 21 do art. 439, Warszawa 1998). Skoro zatem rozważaną bezwzględną przyczynę odwoławczą, w realiach niniejszej sprawy, należy wiązać wyłącznie z zagadnieniem "ilościowej" kompozycji składu orzekającego, to tym samym nie jest dopuszczalne badanie kwestii niezawisłości czy bezstronności sądu w pryzmacie uchybienia, o którym mowa w przepisie art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., a co za tym idzie, niezachowanie wymaganych prawem reguł dotyczących wyznaczania składu powołanego do osądzenia danej sprawy, nie może skutkować zaistnieniem ww. bezwzględnej przyczyny odwoławczej. Zresztą w orzecznictwie wprost wskazuje się, że zaniechania w sferze realizacji reguł dotyczących losowego przydziału spraw, wymagają dokonania oceny z punktu widzenia wystąpienia przesłanek określonych w art. 438 pkt 2 k.p.k., nie zaś w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. (zob. postanowienia SN: z 17 lipca 2019 r., V KK 296/19; z 24 lutego 2021 r., V KK 30/21). Rzecz bowiem w tym, że jako względna przyczyna odwoławcza traktowane były i są wszelkie odstępstwa od zasad wyznaczania składów orzekających (zob. uchwała SN z 17 listopada 2005 r., I KZP 43/05, OSNKW 2005, z. 12, poz. 115; postanowienia SN: z 22 lutego 2012 r., IV KK 164/11; z 26 lutego 2019 r., II KO 47/18, OSNK 2019, z. 7, poz. 34).

Natomiast ewentualne wątpliwości i zastrzeżenia co do takich cech sądu jak niezawisłość i bezstronność mogą być ewentualnie przedmiotem oceny w

postępowaniu inicjowanym w trybie art. 41 k.p.k., względnie w ramach tzw. testu niezawisłości i bezstronności, o jakim mowa w art. 42a u.s.p. Obie te instytucje wymagają jednak ustalenia konkretnej okoliczności oraz równie konkretnego związku tej okoliczności z przedmiotem rozpoznawanej sprawy, które postrzegane łącznie powodowałyby, że zachodzą uzasadnione wątpliwości co do braku bezstronności w rozstrzygnięciu danej sprawy (art. 41 § 1 k.p.k.), względnie, że zostanie w określonej sprawie naruszony standard niezawisłość lub bezstronności (art. 42a u.s.p.).

Przedmiotowa sprawa nie należała zatem do kręgu tych spraw incydentalnych, w których uzasadnione było procedowanie na podstawie art. 37 § 1 k.p.k., albowiem - co do zasady, jak to już wyżej zaznaczono - to wyjątkowe unormowanie nie może być traktowane jako sposób rozwiązywania bieżących problemów organizacyjnych sądów. Sygnalizowane w postanowieniu zagadnienia winny zatem zostać rozstrzygnięte na poziomie organizacyjnym w Sądzie wnioskującym, co pozostaje w kompetencji, ale też odpowiedzialności, jego prezesa i osób sprawujących administracyjny nadzór nad sądami, których właściwa reakcja winna zapewnić jego sprawne, prawidłowe funkcjonowanie oraz respektować prawo strony do rzetelnego procesu.

Wprawdzie w realiach przedmiotowej sprawy nie zaistniały przesłanki wskazujące na to, że pozostawienie jej w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie sprzeciwia się „dobru wymiaru sprawiedliwości”, jednakże wydaje się, iż kwestie sygnalizowanych we wniosku działań sprzecznych z zasadą legalizmu, mogą być w perspektywie przedmiotem innych, odrębnych postępowań przez odpowiedni organ.

Uwzględniając całokształt przeprowadzonych wyżej rozważań, postanowiono jak na wstępie.

[J.J.]

[a.ł.]

